

MANİSA MÜZELERİ BİZANS SİKKELERİ¹

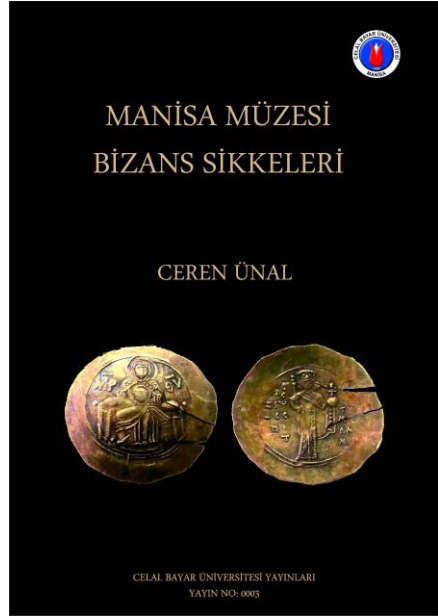
Araş. Gör. Züleyha USTAOĞLU

Celal Bayar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,
Tarih Bölümü

Roma imparatorluğu 395'te Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Batı Roma İmparatorluğu barbar kavimlerin saldırıları ile kısa zamanda yıkılmıştır. Doğu Roma imparatorluğu ise bin yıla aşkın süre boyunca varlığını korumayı başarmıştır. Bu durum I. Constantinus'un imparatorluğun başkentini Roma'dan bugünkü İstanbul'a taşımasıyla yakından ilgilidir. Başkent İstanbul olmasıyla birlikte Bizans İmparatorluğu yönetsel, kültürel ve ekonomik merkez haline gelmiştir.

Bizans İmparatorluğu Başkenti'nin Akdeniz ve Karadeniz'i birleştiren boğazda olması ve biri Avrupa, diğeri ise küçük Asya ve Suriye'den gelen iki kara yolunun kavşağı olması yeni kurulan şehre büyük değer kazandırmıştır. Bu durum

imparatorluğun ticari ve ekonomik yapısını etkilemiştir. Günümüzde, bu ekonomik yapının nasıl olduğunu dönemde basılan sikkelerden anlamak mümkündür. Bizans imparatorluğu; altın, gümüş ve bakır sikkeler kullanmıştır. Bunlar dönemin ekonomik yapısı hakkında bilgiler verdiği gibi sikkelerin üzerindeki motifler dönemin siyasi ve dini yapısını bizlere sunmaktadır. Bu bağlamda yapılan uluslararası yayın ve kataloglar ülkemizde yapılan çalışmaların oldukça az sayıda olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bizans nümizmatğine dair yapılan çalışmaların gelişmesi, müzelerimizde yer alan eserlerin ortaya çıkarılması için büyük bir önem taşımaktadır. Bu çalışmalardan biri Dr. Ceren Ünal'ın hazırladığı ve bizlere sunduğu "Manisa Müzesi Bizans Sikkeleri" adında eserdir.

¹ ÜNAL, Ceren (2012), *Manisa Müzeleri Bizans Sikkeleri*, Celal Bayar Üniversitesi Yayını, Manisa

Yazar esere; Bizans Sikkeleri Sistemi ve İkonografisi bölümü ile başlamaktadır. I. Anastasios'un 498 yılındaki sikkeler reformu ile yeni bakır sikkeler basıldığı ve Bizans İmparatorluğunda yeni bir sikkeler basım geleneğinin ortaya çıktığı aktarılmaktadır. 498 yılındaki önemli sikkeler reformundan 1453 yılında Bizans imparatorluğunun yıkılışına kadar olan yaklaşık bin yıllık süre içerisindeki sikkeler basım geleneği ve evreleri kısaca sunulmaktadır. Eser de, Bizans imparatorluğu ve sikkeler basım geleneği Erken, Orta ve Geç Bizans dönemleri olmak üzere üç ana başlık altında incelenmiştir. C. Ünal, sikkelerin sadece dönemin ekonomisi hakkında bilgi vermediğini ayrıca üzerlerinde yer alan kutsal kişiler ve göksel varlıkların dönemin siyasi ve dini hayatı hakkında bilgiler içerdiğini de ifade etmektedir. Bizans İmparatorluğu sikkeler basım geleneği ve ikonografisi hakkında eserde verilen bilgiler okuyucuya dönemin ekonomik, siyasi ve dini yapılanması hakkında bilgiler sunarken, siyasi ve dini değerlerin ortak amaçlar için sikkeler ikonografisinde kullanıldığını da gözler önüne sermektedir.

Manisa Müzesi Bizans Sikkeleri; bu bölümde toplam 387 adet sikkeler incelenmiştir. İncelenen sikkeler, dönem olarak I. Anastasios dönemi ile başlamakta ve II. Andronikos ile IX. Mikhael Palaiologos'un ortak iktidarıyla son bulmaktadır. Kronolojik olarak sunulan sikkeler altın, bakır ve gümüş olarak sınıflandırılarak incelenmiştir. Elde edilen veriler ışığında iki adet sikkelerin sahte olduğu ortaya çıkmıştır. Bizans dönemine ait sahte sikkelerin Avrupa'daki müzayedelerde açık artırma ile satılmasına ve müzelerimizde de yer aldıklarına dikkat çekilmiştir. Yazar, incelenen sikkelerin basıldıkları darphaneler hakkında bilgiler sunmuş ve nadir bulunan sikkelerin varlığına değinmiştir. Katalog bölümü oluşturularak sikkeler ait oldukları döneme ve imparatora göre sınıflanarak, ön ve arka yüzlerinde yer alan betimler ve yazıtlar açıklanmış, sikkelerin ölçüleri ve müze envanter numaraları verilmiştir.

Eserde yer alan Sözlük bölümü Bizans nümizmatikğine ait terminolojinin açıklanması ve konunun daha iyi anlaşılması bakımından fayda sağlamaktadır. Tablolar bölümünde ise Manisa Müzesi'nde yer alan 385 adet Bizans sikkeleri dönemleri ve ait oldukları imparatorlara göre sınıflandırılarak istatistik verileriyle sunulmuştur.

Yazarın Levhalar bölümünde incelediği 385 adet sikkeler altın, gümüş ve bakır olarak sınıflandırılarak görsel olarak sunulmuştur. 385 adet Bizans sikkesine ek olarak yazar müze araştırmaları sırasında tespit ettiği 2 adet sahte basım sikkeler de çalışmasında yer vermektedir. 386 ve 387 katalog numarası ile sunulan 2 adet sahte basım/taklit Bizans İmparatorluğu sikkeleri yazarın konu hakkında yaptığı araştırmalar ve yabancı kataloglarda tespit edilen sahte basımlar ile karşılaştırmalı değerlendirmesi sonucu ortaya çıkmıştır.

Dr. Ceren Ünal tarafından özenle hazırlandığı açık olan "Manisa Müzesi Bizans Sikkeleri" adlı eser, Bizans sikkeler örneklerini araştırmacılar ve konu hakkında ilgi duyan okurlara sunmasının yanı sıra diğer müzelerde de benzer çalışmaların yapılması bakımından yol gösterici anlamda önem taşımaktadır.